

Compareixença Carles Vallejo Calderón a la Ponència de la Llei de Memòria Democràtica Parlament de Catalunya 6 octubre 2023

Bon dia membres de la mesa, Diputats i Diputades, convidats

En primer lloc voldria felicitar-vos per la constitució de la ponència de la nova Llei de Memòria Democràtica i per l'agilització de les compareixences ja que creiem que és important que aquesta llei, que arrosseguem des de fa molt temps, finalment pugui ser aprovada en aquest mandat parlamentari i, a poder ser, en el 2023.

El text que avui entra a debat a la ponència ja ha estat enriquit i debatut amb els responsables polítics de memòria en mandats precedents. Per tant, és un text que ha estat molt treballat.

Com bé es diu en l'exposició de motius de la Llei, Catalunya va ser pionera amb la Llei de 2007 del Memorial Democràtic, la Llei de Fosses de 2009 i la Llei de Reparació Jurídica de 2017. Lleis que van ser possibles per la mobilització del ric teixit d'associacions memorialistes i de víctimes del franquisme del nostre país. Cal recordar que el moment més àlgid d'aquesta mobilització va ser l'acte del liceu de 2002, quan els meus predecessors en la presidència de l'Associació Catalana d'Ex presos Polítics del Franquisme, Maria Salvo i Enric Pubill, van llegir el *Manifest per un Memorial Democràtic*, demanant que la memòria de l'experiència de la dictadura i les seves conseqüències, que la memòria de la lluita per la llibertat, s'incorporés al coneixement comú de les noves generacions. Per això es va proposar llavors la creació del Memorial Democràtic, per tal de desenvolupar les polítiques públiques de memòria.

Des de 2002 fins avui hem avançat i consolidat aquestes polítiques públiques però és l'hora de fer un salt qualitatiu, unificant en un sol text totes les lleis esmentades (Memorial, Fosses i Reparació Jurídica) i dotant suficientment les polítiques públiques de memòria en el debat pressupostari. Estem en un moment de transició que ha de fer possible disposar finalment d'un espai centric i digne com a seu del Memorial Democràtic.

No sóc jurista i no entraré en el detall de les esmenes del text de la proposta de llei, però com a President del Consell de Participació del Memorial Democràtic voldria compartir alguns elements, fruit de la nostra experiència i del nostre treball.

En primer lloc, creiem que cal concentrar en el Memorial Democràtic i han de ser competència d'aquest la major part de les polítiques públiques de memòria. Per tant, creiem que els Espais de Memòria Democràtica de Catalunya han de ser una d'aquestes competències cabdals del Memorial Democràtic. L'experiència dels darrers anys és excel·lent, s'ha fet una gran tasca de senyalització i aquesta és una eina per fer memòria democràtica a l'espai públic. En aquest àmbit creiem

que no cal un apartat específic pels espais anomenats “paisatge de memòria” i cal encabir-los dins els Espais de Memòria Democràtica. Dins a l'ordre de govern en què es creava la Xarxa d'Espais l'any 2010 ja s'esmenta que els Espais de Memòria també poden incloure “territoris de memòria”, entenent, doncs, que hi pot haver zones extenses, amb una singularitat paisatgística i temàtica que els ubicaria en l'àmbit de la memòria democràtica. És a dir que aquesta categoria de “paisatge” ja està integrada en la definició d'Espais de memòria. Parlar de paisatge és una mera reiteració i no té sentit distingir-los dels espais. Espais és un concepte ampli per tant i que engloba totes les categories.

De la mateixa manera, pensem que el Banc de Memòria Democràtica, amb totes les seves bases de dades i censos, és una peça clau de les polítiques públiques de memòria i ha de quedar clar, per una qüestió d'unicitat i claredat, que és de competència i titularitat del Memorial Democràtic. De la manera que està estructurat aquest avantprojecte el Banc de la Memòria Democràtica, com la mateixa Xarxa d'Espais de Memòria, no queda clar que estiguin integrats en l'estructura del Memorial Democràtic. Això és una incoherència perquè tant la Xarxa d'Espais com el Banc la Memòria Democràtica són actualment la columna vertebral del Memorial Democràtic. Alhora si es crea un cens de víctimes integral hauria d'estar dins del Banc de la Memòria i, per tant, sota els auspicis del Memorial Democràtic. S'han d'evitar duplicitats i reiteracions administratives en el futur.

Sobre la reiteració administrativa, caldria tenir present l'article 63 del capítol II (Memorial Democràtic) que fa referència a la vicepresidència de la Institució. Segurament per error s'al·ludeix a la direcció general de memòria democràtica que assumiria aquesta vicepresidència. Aquesta estructura no la prefigura en cap moment l'avantprojecte de llei i, per tant, no s'escau aquesta redacció. El més correcte és indicar que la vicepresidència recauria en la persona titular de la **unitat** que tingui competències en matèria de memòria democràtica.

També proposem reforçar l'article 39 del Títol V per fomentar i enfortir l'associacionisme i la participació ciutadana pel que fa a la memòria democràtica. No pretenc fer un memorial de greuges, però s'ha de dir la immensa tasca que estem fent les associacions memorialistes sense recursos de funcionament, ja que les subvencions, a més de ser complexes de sol·licitar i gestionar, són sempre finalistes. Estem fent una tasca de servei públic, de servei d'interès general, anant a les escoles i aportant el nostre testimoni, participant en els àmbits memorials locals, nacionals, estatals i internacionals, facilitant i gestionant informació i recerques, atenció a familiars i víctimes, col·laborant en treballs de recerca d'estudiants universitaris i de batxillerat, etc... Doncs bé, seguim sense ser reconeguts com a entitats d'utilitat pública, la gestió fiscal i administrativa cada cop és més complexa per no parlar de la digitalització a tots nivells. Creiem que cal reforçar aquest article per donar suport a les entitats, a la seva tasca i al seu futur.

Caldria també reforçar l'article 66 del Títol IX referent al Consell de Participació que hauria de preveure que a més de la seva funció representativa fos un veritable òrgan d'informació i consulta, tant prèvia com preceptiva, amb un reglament intern com ja es preveu en l'article així com amb una dotació pressupostària per al seu funcionament.

Pel que fa a la pedagogia de la memòria, article 35, apartat 1 del Capítol V, pensem que caldria fixar com a preceptiu que el Departament d'Educació consultés i consensués el currículum amb el Memorial Democràtic pel que fa als continguts República, Guerra d'Espanya, Franquisme i Transició democràtica, així com el tractament que se'n fa en els llibres de text.

És molt important incorporar la creació d'una oficina accessible per a l'atenció de les víctimes. De la mateixa manera caldria afegir a la definició de víctimes el terme "persones represaliades"; així és com ens considerem els que ens vam oposar activament al franquisme. Quan es parla de "combatents de la guerra" s'hauria d'incloure la guerrilla antifranquista ja que es consideraven membres de l'Exèrcit de la República i la seva lluita era una continuació de la Guerra d'Espanya 1936-1939.

Deixaré per la companya Sònia Olivella d'Irídia, en representació de l'Ateneu Memòria Popular, el Títol referent al Dret a la Veritat i l'articulació implícita d'una comissió de la veritat.

Finalment una anotació de caràcter general. Sense voler entrar en un debat acadèmic, pensem que té més sentit per a la cultura democràtica deixar d'utilitzar el terme "Guerra Civil" substituint-ho per "Guerra d'Espanya 1936-1939". La denominació "guerra civil" també inclou les Guerres Carlines, per exemple, i cal dir que va ser el franquisme qui va substituir el mot "Cruzada" per guerra civil, guerra entre germans, amb un afany implícit de desdibuixar el que va ser un cop d'estat i una guerra internacional.